

EESTI LOODUS

Kelle kaela veeretada
maailma päästmiseks?

Lõpetame toidu raiskamise!
Mürgalade taastamine ja muud keskkonnahoidlikud teod
Tamme-kirjurähn eelistab elurikast kooslust

70. aastakäik Nr 11, november 2019

www.eestiloodus.ee

- 2 Toimetaja veerg: Martin Tikk**
- 3 Sõnumid**
- 11 EL küsib: vastab Külli Kalamees-Pani**
- 16 Toiduraiskamine peab lõppema!**
Margus Menert ja Kaia Solnik kirjeldavad pealtnäha lahendamatu paradoksi: maailmas läheb raisku miljard tonni toitu aastas, aga vähemalt miljard inimest nälgib
- 21 Kas ökoloogilise jalajälje mudel tuleks ajakohasema vastu välja vahetada?**
Mihkel Kangur arutleb laialdaselt käibe leinud mõiste sisu ja tuleviku-väljavaadete üle: vähemasti õppetöös on jalajälje mudel endiselt põhjendatud
- 24 Märjalade taastamine aitab vaos hoida kliimamuutusi**
Kuno Kasak tutvustab San Francisco lähedal asuva Sacramento ja San Joaquini jõe delta minevikku ja eeldatavat tulevikku: vahepeal kuivendatud Saaremaa-suurune lamm muudetakse uuesti märjalaks
- 29 Raamatud**
- 30 Tegutse teadlikult: Esimene samm loodushoidlikuma eluviisi poole**
Martin Tikk uuris keskkonnakaitsjalt, mida igapäevaste meist võiks teha, et loodust hoida
- 32 Palade loodushariduskeskus edendab keskkonnateadlikku mõtteviisi**
Piret Pappel vestles Karin Poolaga, kes juhib Palade loodushariduskeskust ja sellega liidetud Soera talumuuseumi: kõik keskkonnahariduse edendamise nimel
- 34 Tuulispadad Eesti ajaloos**
Ain Kallis võtab kokku ühe äärmusliku ilmastikunähtuse mälestusväärsemad juhtumid Eestis – tugevad tuulepöörised pole meilgi tundmatud
- 36 Sada rida Eesti loodusest: Šokiga kohastumine. Kaupo Vipp**
- 38 Üks Eesti paigake: Kodavere kalmistul: mua ka võib äksselt vajuda**
Juhani Püttsepp juhatab huvilise Peipsi äärde Kodaverre, kus maapinna vajumine on kujundanud kohapärimust
- 40 Poster: Margit Sutrop**

- 42 Intervjuu: Maailma päästavad uued nutikad tehnoloogiad**
Visionäär Marek Strandbergi küsitlenud Toomas Kukk
- 48 Islandil linde pildistamas 2. Randtiirust söödikännini**
Mati Rahu ja Kaja Rahu jätkavad Islandi linnuriigi tutvustamist, võttes seekord vaatluse alla kajakad ja ännid
- 54 Tamme-kirjurähni tasub tähele panna**
Uku Paal kajastab Eesti linnustikus suhteliselt uue liigi asustuslugu ja bioloogiat: tema pesitsemine viitab asula- puistu elurikkusele
- 60 Aasta lind: Öösorri pesakaamera**
Triin Leetmaa meenutab aasta lindu jälgides saadud kogemusi: kuidas õnnestus panna pesakaamera liigile, kes ei teegi pesa?
- 63 Millest valmistada kohalikku kohvijooki?**
Triin Nõu soovib valikuvõimalusi neile, kes tahaksid kohvimaitseteliseid jooki kodumaistest taimedest
- 66 Lehevaablane *Euura tibialis* on ilmunud Eestisse**
Marko Proust tutvustab sissetulnud putukaliiki, kelle peremeestaimed on sisse toodud liblikoelised robiinia ja gliediitsia
- 68 Sügisese seenelaagri põnevaimad leiud**
Jane Oja ülevaade seenehuviliste kokkutulekust septembris Tõstamaal: seenestikult liigirikkaimaks osutus *Nedrema puisniit*
- 70 Tānukumardus Herbert Viidingule**
Vaikke Hang peab 90. sünniaastapäeva puhul meelest tuntu geoloogi, rändrahnu kaitse korraldajat ja teaduse populariseerijat
- 72 In memoriam: Külli Hiiesaar, Valdur Tiit**
- 73 Nuputa: ülesandeid bioloogia- ja geograafiaolümpiaadidelt**
- 74 Kroonika**
- 78 Mikroskoop**
- 79 Ristsõna**
- 80 Ajalugu, sünnipäevad**

Lõppude lõpuks maailma lõpp?

Nüüdisajal hävitab iga inimene maailma, kus ta elab. Tegelikult ju iga elav isend hävitab, s.t tarbib ressursse teiste olendite, nii liigikaaslaste kui ka teiste liikide kulul. Loodus ongi nii üles ehitatud.

Mida teha siis, kui üks liik krahmab liialt endale? Kui üks liik on oma headu ja arvukuse poolest teistest ees? Esimene mõte on, et mitte midagi, kuna iga isendi loomulik käitumine on tagada endale võimalikult hea ja mugav elu ning võimalikult palju järglasi.

Aga kui see liik ja iga selle liigi isend on teadlik sellest, mis tagajärjed ta tegevusel on? Mis siis, kui nad hävitavad teadlikult? Kui nad teavad, et lihtsalt nende elutegevus mis tahes vormis viib maailma rohkem tasakaalust välja, kuna neid on juba praegu liiga palju ja nende mõju liiga suur.

Kas inimestel on vastutus maailma ees? Kas me loobume meie võimsatest bioloogilistest soovidest: piiramatust paljunemisest ja maksimaalsest mugavusest? Kas me hävitame osa oma liigist teadlikult või piirame jõuliselt? Kas me lihtsalt jätkame mugavalt, kuna nii on loomulik?

Kas maailma hävinemisest teadlik olend üldse on loomulik?

Kas sellises valguses on kõige õigem elada edasi, loobuda veiselihast ja autosõidust ning öelda, et mina ju olen eeskujuks? Kuigi tegelikult hävitab seesama inimene ikkagi edasi, lihtsalt natuke aeglasemalt.

Vahest on õige osta endale eralennuk, sõita mööda maailma ringi

ning kuulutada teistele, et käituge mu sõnade, mitte tegude järgi, öeldes loosunglikult: „Mina ju pidin ennast ohverdama!“. Milline on ideaal, mille poole inimene individina peab püüdlema, et päriselt tagada jätkusuutlik elu kõigile? Rohkem küsimusi kui üheseid vastuseid.

Kui mõelda, et kõik liigid konkureerivad omavahel, siis arvan, et inimene on võitnud: praegu oleme kõige elujulisem liik Maal. Palju õnne meile! Kuid millegipärast pole me võidurõõmsad.

Marek Strandberg on veendunud, et ajakohase tehnoloogiaga suudame maailma päästa ning võimalikult palju inimesi elus hoida, võib-olla ei olegi kõik veel kadunud. Kaupo Vipp kirjeldab maailma süsteemsust ning muutumist ajas, mis avab selle hetkeseisu omamoodi vaatevinklist. Õnneks on märgalad suuresti võimaldanud mitmekesisel elul jätkuda ja muu hulgas süsinikku siduda. Selle kohta loe lähemalt Kuno Kasaku artiklist.

Rõõm on tõdeda, et üha rohkem räägime ja tegutseme suure ülla eesmärgi – maailma päästmise nimel.

Lõputu hulk inimesi püüab leevendada inimtegevusest põhjustatud tagajärgi keskkonnale. Paljud töötavad uute tehnoloogiate kallal, mis võimaldavad meil säästvamalt ja sõbralikumalt koos teistega elada. Mõned neist mõtetest ja tegudest on koondatud sellesse ajakirjanumbrisse.

Elupäästvaid tegusid!

EESTI LOODUS

70. aastakäik Nr 11, november 2019

Toimetuse address:

Baeri maja, Veski 4, 51005 Tartu
e-post eestiloodus@loodusajakiri.ee

Peatoimetaja **Toomas Kukk**
742 1143, toomas.kukk@loodusajakiri.ee

Toimetaja **Juhan Javois**
5661 0851, juhan.javois@loodusajakiri.ee

Toimetaja **Katre Palo**
521 8771, katre.palo@loodusajakiri.ee

Toimetaja **Piret Pappel**
piret.pappel@loodusajakiri.ee

Keeletoimetaja **Monika Salo**
monika.salo@loodusajakiri.ee

Küljendaja **Raul Kask**
raul@ww.ee

Väljaandja: MTÜ Loodusajakiri

Endla 3, Tallinn 10122, 610 4105
www.loodusajakiri.ee
www.facebook.com/eestiloodus

Vastutav väljaandja **Riho Kinks**
742 1186, riho.kinks@loodusajakiri.ee

Turundus ja reklaam: **Kaia-Liisa Jõesalu**
742 1143, kaia@loodusajakiri.ee

Tellimine: www.tellimine.ee
617 7717, tellimine@expresspost.ee

Ajakiri ilmub keskkonnainvesteeringute keskuse toetusel

KESKKONNAINVESTEERINGUTE
KESKUS

© MTÜ Loodusajakiri, Eesti Loodus®, 2019

Summaries of some articles can be found at our web site www.eestiloodus.ee

Trükitoode
4041 0820

PEFC sertifitseeritud

Käesolev toode on pärit säästvalt majandatud metsast ja kontrollitud allikatest

www.pefc.ee

Trükitud trükikojas Printall

